

ר' יצחק (איטשע) מאיר שפירא (השוחט)

ידיועתי על אילן הייחסין של אבות-אבוטי מגיעות לארבעה דורות בלבד. בימים ההם, בגבור תשוקת בחורי ישראל ללימוד תורה, ביקשו רשות הוריהם וגלו למקום תורה. ראש משפחתנו אף הוא עזב את בית אביו וננדד ל„ישיבה“ למלא כرسו בהווית דאבי ורבא. הלא הוא ר' שמואל לייב שפירא.

למקום לימודיו בחר ר' שמואל לייב את הישיבה הסמוכה לעיר קופטנה. העיר שכנת על שפת הנהר אוכנינה, עיר, כרכובות אחריות כמוה במלכת פולין בימים ההם. אך בלומדים גדולים לא הצטיינה בימים ההם. אף-על-פי-כן ביקש כל אב להשיא את בתו לאברך יודע תורה וירא שמים, כדי שאף הוא יוכל להתחכם באורה ובחומה של תורה.

כזה היה אף המוכסן הקטן שבעיר קופטנה, שהשעה שיחקה לו וביקש להשיא את בתו שהגיעה לפראקה לבחור בר-אורין, שיגדל את שמו ואת כבודו בעיניו הבריות. בעצתו ובהדרכתו של ראש-הישיבה נפל הפור על הטוב שבתלמידיו. ושם של בחור היה שמואל לייב שפירא.

לא רבות ידיועתי על ר' שמואל לייב, פרט לזו שהיא שוחט בעיר קופטנה ולו שני בניים ובת אחת, אך לא זכה להאריך ימים וرك את בנו הוביל לחופה ואילו הצער בבניים והבת נתיתמו בעודם בבית אביהם.

לאחר מות השוחט, החליטו ז肯י העיר, שמשרת האב תהא לירושה לבנו הרווק, והוא חייב להשיא את אחותו הצעירה. ושם הבן הצער היה — ר' זושא מרדיי.

ר' זושא מרדיי הוא אביזבי. בן שנתיים היה בהאספ סבא זל אל עמי. על דמותו, כפי שיסופר להלן, שמעתי מפי הורי.

אורח-חייו קבוע וערוך היה: קבוע זמנים לתפילה, לתורה, לעבודה ולסעודה. מן השקרים המוסכמים היה מתרכז, פשיטן בהליכותיו, אך בעל-בעמי. את האיש שהוא מכבד — כיבדו לבם, ואם ליבו בלבד עמו — לא כיבדו כלל. ביושר והגינות התיחס לזרות, ומידה זאת ביקש גם מאחרים. בשעת הצורך ידע לוותר על רצונו ודעתו, אך לא סלח ומחל; לא נשא פנים לאיש. מעשה בಗאון „ישועת-ישראל“ מקופטנה, אשר סיפח את אחד מנכדיו לשלוות השו"בים, שכיהנו במשרה זו. סבא ראה בדבר זה משום הסגת גבול וקידוח פרנסה. בפנותו אל הגאון המראיד-דאטרה אמר: אמן הנני מקבל את הגוזרת, אך אין זה אלא מעשה גזל. אני מצית, אך אני סולח ומוחל. מדבריו אלה לא נסוג סבא וחזר עליהם משך שנים רבות ובהזדמנויות לא חזר בו סבא לעולם והזיכרים בהזדמנויות שונות.

היה אדוק וקפדן בקיום המצוות אך לא קנא וסגן; הכיר בערך עצמו ולא היה מן הנעלבים ואין עולבים, ועם זאת

בשעת הדוחק הגדל ביותר בבית המטבחים, בערבי שבתות ומועדים, ידעת עיננו הטובה להבחן בין הבאים באלה שעשו דחוקה (מי שזוב את סדנתו ועומד ב"על גחלים", או עקרת בית, שהשאירה תינוקה ללא השגחה) והשתדל לפטרם חיש. כך גם היו הליכותיו עם הקצבים. הוא כיבד את האדם שבhem והיה מכובד עליהם ביותר. גם מהם ידע להוציא יקר מזולל, במחיצתו כמו נתענו ונתקלו. נדמה לי, כי שורש זיקתו זו אל העמיה היה בחוויה דתית עמוקה, שבקדושת הוותיק האדם. הוא ירד לסוף משמעו של אמרת ר' עקיבא: «חביב אדם שנברא בצלם» וכל שגדלה פשטוות האדם, כן נתעקה זיקתו אליו. חמימות נפש זו, שהיתה יכולה אהבת הבריות, החסידות של חסידותנו.

במשואירובטנו עם הבריות היה סבלני מאד, לא נלאה להסביר ולברר לבני-שיבו שנית את הדבר, עד שהאיש היה יורד לסוף דעתו. אורה, כי נתה לוון, היה אבא מזמין לבתו. ואם שוחט היה האורת, היה אבא מכניסו לענייני המקצוע, מציג לפניו את הלפיו וסכינויו, מסביר את אופן השחותם ודרך שימושו בהם. במיטיב המזוניות היה מאכיל את האורת, בטובה שבמיטותיו השכיבו, והיה כמעט מתגבר בשיחתו עמו, אף כי אבא לא היה מהדרנים הגדולים וקשה מאוד היה לדובבו. או היו פניו זהרים ועיניו מפיקות טוב-לב, כי ידע, שהasad הוא גומל עם אורחו.

לא חסך על כוחותיו, בעת שידע כי עזרתו נחוצה לחברו. פועל היה בילג'נט הצדק" וב"ביקור-חולמים". בלב שלם קיים את מיצאות ביקור חולמים ולא חס על לילותיו, כדי לסייע מיטת חולה. ביום מלחת העולם הראשונה, בעת שפרצה מגפת הטיפוס והדייזנטריה, היה אבא מבקר מabit לבית, כדי לסייע במידת יכולתו לכל נוצר, עד שנדק בעצמו בדיזנטריה ואטו כל בני משפחתו. זמן רב היה מרוחק לימייה, אולם לאחר שקס ממנה, שוב המשיך כקדם והוא לעזר רב לכל חולה.

אביינו היה גבאי ב"חברא קדישא", כי יקרה הייתה בעינו מכל מצווה זו של גמולת "חסד של אמת".

זכורני, בשכנותנו מטה אשה גמורה עניה וחשוכת ילדים. קנה אבא אבן, חרת במזו ידיו את שמה על המזבח והעמיד לה ציון.

הוא היה אומניד, בעצמו התקין את נרתיקי העץ בשביל החלפים וחרת את כל החותמות הדירושות "כשר", "גלאט-כשר", "טרף" וכו'. אף בשビル הקלויין חרת את ה"שווית" שלפני העמוד. את ספרי הקודש בספריתו כרך במזו ידיו וראה בעבודה זו כאלו שימוש בקודש ומהדר במצוות.

בדיני ממונות, עמדו לפניו קשי-היום, החיים מגיע כפיהם, אשר בעמל רב פירנסו את משפחותיהם. ואם בהמתו של העני זוקפה הייתה לבדיקה נספtha, כדי להרחיק את הסירכה, ולא להתריפה ולגרום להפסד כספו של בעל הבמה, נטל אבא את האחריות עליו והיה מן המקלים ולא מן המחמיר. לא חסך عمل וטורח ובידייו המאמנות הפריד את אוניות הריאה, שנדקקו זו בזו, מסיר בזיהירות רבה את קרומי הריאה ולא גרם למקום שנפגם שייקרע או שיינקן, כי בהמה עוללה הייתה להיטרף.

לעומת זאת נהג אביינו בכל חומר הדין, אם מישחו גנב את דעתו בענייני דת. זכורני, שפעם ביקש אבא מקצב אחד להראות לו את הממס לשם בדיקה נספtha. הקצב, בהוציאו את הממס, הבחן שבאחד הדפנות תקווע מסמר ובעורותו חתך אותו מקום כדי להטעות את אבא. אבל אבא, שהיה מומחה גדול אני-טומיה של הממות, הבחן בדבר. הוא הודיע על כך למרא דעתך ודרש לסתור את אטלייזו. ואמנם אטלייזו נסגר לחצי שנה בפקודת הרשות ונאסרה עליו הכניסה במשך שנים לבית-המטבחים.

בשעת הפנאי היה אבא מעין בספרי יראים ובעג'ת, אך בעיקר אהב את התנ"ך, וכן סבל מאוד בראותו, כי בנוי, במקום לעין בספרים הקדושים, קוראים ספרות חילונית. אכן, רב היה כאבו, בראשו את בנוי פורשים מדרך המסורת ואין ממשיכים בא עמו במאזע.

זהר בכבוד הבריות, אולם הדירות קופץ בראש לא יכירנו מקום במחיצתו. מעשה ב"עמ-ארץ", עשיר ובעל-בעמיו, שבסא הוכיח אותו קשות על התנהגותו הגסה. לא סבל עול ופגיעה בכבוד הוזלת. עם זאת ידע יותר על כבודו הוא למען כבוד הוזלת, ומעשה בבת-אחים שבאה לבקרו בעת חוליו, אז הוכיח אותה על שעובה בביתה אב חולה ובאה לבקר אצלו. והרי כבוד אב קודם לכל.

ר' יצחק (איטשע) שפירא ז"ל

שרה-הרבקה

בן יחיד היה לו, הרי זה ר' אליהו ז"ל — סבא שלנו. הוא היה דור שלישי של שו"בים במשפחה שפירא. הלק בדרכיו אביו אשר שימש לו למופת. בהיותו פטור מדאגות פרנסת לא נבצר ממנו להמשיך בקדנות באורח-החיים בו חונך. כאביו גם הוא קבע עתים לתורה, ל עבודה ולסעודה. כן גם תפילת מנהה למד פרק המשנה היומית, תלמוד וספרי יראים. את פרקו היומי בספר "הזהר" למד עם שחר, לפני התפילה, שהתפלל עם המניין הראשון. ועם זאת, לא אחר לעבודת יומו. קפדן היה בשמירת עתותיו.

שולחנו-הערוך התנהל לפי המסורת הדתית. קיים את סעודותיו על כל דיקודיו ופרטיו, לפי הדין והנוהג, ואוירה אטריארכאלית היה שורה עליון.

קר-מזוג היה, ידע יפה לשלוט בעצמו וairoוים יומיומיים לא הוציאו משלות נפשו. לא היה "בטלן", התעניין בהשגי המדע והתכנית ולא נטה להתלהב מתחופעת החיים השונות; ואפילו מהחסידות לא התלהב, אם כי היה נושא לרבי מגור. אבל דבר זה נבע בעיקר מהליך-החייו ולא מהתלהבות יתרה. אימרתיו של ר' יהושע מקוטנה, שהיתה שגורה בפיו כי "החסידים בין היהודים, הם כקוזקים בצבא הקיסר — הם השבט הגרוע ביותר אך שומרי המלכות" הבהעה יפה את דעתו הוא.

עסוקן ציבורו לא היה, אבל לא אחת יצא לאסוף תרומות, בשביל נצרכי הקהל. היה חבר בחברות פילאנתרופיות שונות, בישיבותיהן ותרם להן מכספו. סבא אליהו היה מכובד מאוד על הבריות, בנידברית ושאים בנידברית, זקנים וצעירים, חסידים ולא חסידים.

עד לשנתים לפני פטירתו לא ידע מהלה מה. היה חסן בגופו ובריא ברוחו. לא ראיתו מעולם מודאג או במצב רוח קשה. שקט נפשי וכובד ראש היו נסוכים תמיד על פניו. בעל אופי חזק היה וידע להבליג על סבלותיו. אפילו הרופא, שטפל בו בעת שנפצע קשה בתערו (שנמצא בכס בגדו, שנוצע לגילוח שער הצואר של הבמהות לפני השחיטה) בהיותו בגיל שבעים, התרשם עמו קות מכוון סבלו והוסיף כי אין זוכר בפראקטיקה שלו חולה אשר ידע כך לקבל כאבים כמוותו. בן שמונים היה בעת פטירתו.

בחיותו בן יחיד לאביו נתפל בו דור, ובעמי על יד מיטתו הרהרתי כי במוות מת דור שלם.

אבא ז"ל

גם אבא ז"ל היה שוחט כאבות-אבותיו. מעורב עם הבריות ואוהב אדם היה מטבחו. ביקש לעוזר כמידת יכולתו לכל הבא בא עמו במאזע.

מיוחדות כדי לקיים מצוה גדולה זו ש"הכנסת כלה" שמה. גויסו חברות נכבדות, ואما נצטרפה אליהן, שנטלו על עצמן להתרים משפחות אמידות. נאספו סכומים לא מבוטלים לע"נדוניה", להוציאות החתונה ויתר צרכי הכללה. היו גם מקורים של ייעוץ לנשים, שלום-הבית שלחן הושבת. היא ידעה להיכנס לעבי הקורה של ה"מרקרים" ולמצוא דרך לישור ההדורים; היא נחונה בקשרין בלתי מצוי של שכנווע והזוג נתפיס ושלום הבית הווחר על כנו.

בשנים האחרונות לפני צאתה את קוטנה הייתה פעילה מאוד בעניניו בית הספר לבנות "בית יעקב" מיסודות של החדרים.

גם כאן בארץ לא ישבה אמא בחיקוק ידים. עד מהרה עמדה אמא על מצב העניים במקומם, והצליחה למצוא דרכים אל המוסדות, ושיתוף פעולה הברוכה היה להם מקור חיים. היא עסקה בקופות לגמilot חסדים; הקדישה הרבה מזמנה למושב הוקנים שברחוב העבודה; ייסדה מטבח באחת היישובות בעיר ولو מסרה את רוב זמנה עד יומה האחרון.

اما נפטרה בשנת תש"ב ונטמנה בבית העליון, שעל הר הזיתים.

יהי זכרה ברוך.

(מעזבונו של דניאל ליב שפירא,
המלביה"ד זושא וגדי שפירא).

לכלת באורך-יחיו. ניסת לדבר על לבנו, להשפייע, אבל לא זעם علينا, ולא כעס. כזה היה אופיו. הוא ידע לכבות את כעסו, למרות שהדברים שהכעיסתו גרמו לו צער וסבל רב. נעים הליכות היה, לא בלבד עם בניו, כי אם עם כל אדם. כיתות לא סבל. הוא התרחק מהן. מטבעו היה ישיר-דרך ולא ראה בעין יפה תככים, כיתתיות ו"פוליטיקה גבואה". לפניו ניצבה תמיד המטרה, כל אשר מסביב לה — طفل היה בעיניו.

בשלחי ימי בדידות רבה ירדת עליו. בניו נתפזרו על פני ארבע כנפות תבל. בדידותו העיקת עליו מאוד והכבידה את יגונו. השתעש בתקוות, כי עוד יזכה לראותם, כי ישבו בניים לגבורם, אך תפילתו לא נתקבלה. בבדידות שכני רחוקים ממנו הוציא אבא את נשמו בטהרה.

בן ששים וארבעה היה אבא במוות. רבים באו לחלוק לו את הכאב האחרון למקום מנוחתו הנצחית. אהוב היה האיש על כל הבריות, הכל כיבדוו והוקירוו. יהיה זכרו ברוך!

אמא ז"ל

אמא הייתה בתו של ר' משה דוד לנדי ז"ל, נין וננד להగאון רב רפאל הכהן ז"ל אב"ד ורבן הראשי של שליש הקהילות אלטונא, המבורג וונסבך, מחבר ספרי: "תורת יקותיאל", "רפאל לנפש", "ושב הכהן", "דעת קדושים". הרב רפאל היה בנו של חכם הכול הגאון רבי יקותיאל זיסקינד אב"ד במדינת ליפלנד. היסטוריון ר' אהרן מרכוס בספרו "חסידות" כותב: "רבי רפאל עזב את משרתו הגבוהה, את הרבנות, בא"ז, ארבע שנים לפני פטירתו על מנת לעלות לירושלים. כשהגיע להمبرוג, התלקחה אז מלחמת נאפוליאון, והארץ סגורה ומסוגרת, ושם נפטר ונפטר".

אמנו שרה-ירבקה נולדה בשנת 1863 לאביה ר' משה דוד لأنדי, סוחר ידוע ובר אוריין, שמקום מושבו היה בלנצ'יץ. סבא לא היה חסיד, אבל יהודי אדוק ויודע תורה; ביתו היה בית "מתקדם". הוא עצמו בקי בקיאות של ממש בהווית העולם; הוא היה מראשוני המנגנים על "הצפירה". ילדיו נתחנכו על התורה, אך לא הזינו גם למדוי חול.

העסקנות הייתה טבועה באופיה של אמא, ואך משגדלו לידייה והיה לאל ידיה להשתחרר במידת מה מדאגות עקרת הבית, חיפשה לעצמה קר פעה כדי לספק את חובה החברתי: לעוזר לזולת. ועוד לפני חמישים שנה, לערך, יסדה את הארגון "עזרה נשים", כדי לעוזר לנשים נצרכות ובראש וראשה לנשים נצרכות חולות, שידן לא השיגה לקבל את הטיפול הדירוש. הוקם מטבח, שסיפק מ-40 עד 50 ארוחות צהרים מדי יום ביום, שהובאו לבתיהן של cholot ע"י בני משפחותיהן, וכשהחולות היו גלמודות ללא קרוביהם, הובא האכל ע"י שליחים. אבל לאירגון היו הוצאות רבות, כי פועלותיו לא הצטמצמו באספקת ארוחות בלבד. במקרים רבים נזקקו החולות לאישפוז בבתי חולמים או אפילו לשולחן למקומות רפואי (ציוכז'ינק וגם קרלסברד). לשם כך התהייבה כל חברה לשלם תשלום חשלום חדש. אמא ז"ל הקימה ועד-מנהל, בו גם היא הייתה חברה, שעמד בראש הארגון. לעיתים מזומנים נتنכנס הוועד לישיבה כדי למסור דו"ח על הנעשה ולהכנן את הפעולה לעתיד. אופיינית וציוויל חכונתה של אמא היא הימנעותה מלקבל על עצמה את תפקיד הגובר; משורה זו נמסרה, לרוב, בידי חברות אחרות.

משתתפס הארגון והגייע לכלל מצב של מוסד "הנושא את עצמו", החלה להרחב את פעולתו, ולא להסתפק אך במתן העזרה לנצרכות. הוא החל לדאוג לאספקת בגדי חורף לנצרכים, ובעיקר, לתינוקות. בנוסף על-כך נטל על עצמו הארגון את מצות הכנסת כלה באורה "בלת-ירשמי". כשהבא אחת הנצרכות להשייח' צרותיה לפני אמא, הייתה אוזן קשחת לשיחתה. ואעפ"י שעלה כך לא דובר, לרוב, באסיפות החברות, נחלצה אמא פעמים לאסופה תרומות